

JEZUS CHRISTUS, ONZE VERLOSSER

VICENTE FERRER BARRIENDOS

JEZUS CHRISTUS, ONZE VERLOSSER

Inleiding in de Christologie

INHOUD

Voorwoord	17
-----------------	----

Hoofdstuk I

Inleiding:

De christologie als de leer over Jezus Christus	19
--	-----------

1. De theologische leer over Jezus Christus	19
--	-----------

1.1 *Het thema van de christologie*

1.2 *Het geheim van Christus*

2. Het geloof en het verstand in het licht van het geheim van Christus	20
---	-----------

2.1 *De noodzaak van het geloof voor het begrijpen van
Christus*

2.2 *De rol van het verstand in het licht van het geheim
van Christus*

3. Het zogenaamde ‘historisch vraagstuk’ met betrekking tot Jezus Christus en het vermeende verschil tussen de historische Jezus en de Christus van het geloof	23
---	-----------

3.1 *De zoektocht naar de historische Jezus met behulp
van een uitsluitend rationele methode*

3.2 *Kritiek door rationele vooroordelen met betrekking tot
het verschil tussen de historische Jezus en de Christus
van het geloof*

4. De theologische methode	27
---	-----------

4.1 *Het uitgangspunt en de bronnen van de christologie*

4.2 *Het juiste gebruik van de historisch-kritische of
literaire methodes*

5. De structuur van dit boek	28
---	-----------

Eerste deel

De persoon Jezus Christus	30
---------------------------------	----

Hoofdstuk II

Het binnengaan van Gods Zoon in de goddelijke heilseconomie	30
--	----

1. Waarom kwam Gods Zoon in deze wereld?	30
---	-----------

1.1 *Gods Zoon kwam in de wereld om de mensen te verlossen*

1.2 *Er zijn nog andere redenen voor zijn komst in deze wereld. Deze zijn allemaal ingesloten in of gericht op de verlossing van de mensen*

2. De verlossing is een daad van de goddelijke barmhartigheid en een geschenk van God	32
--	-----------

2.1 *De mens kan de verlossing niet op eigen kracht bereiken*

2.2 *De menswording is het werk van de liefde en de barmhartigheid van God*

2.3 *De menswording is een vrije beslissing van God*

3. De naam 'Jezus'	35
---------------------------------	-----------

4. De aankondiging van de komst van de Heiland, de verwachte Verlosser	36
---	-----------

4.1 *De belofte van de Verlosser*

4.2 *De profetieën over de Messiaskoning*

5. Andere profetieën over Jezus	38
--	-----------

5.1 *De profetieën over de Messiaskoning en de profeten*

5.2 *De profetieën over de Messias als koning en priester*

5.3 *De profetieën over het offer van Christus*

5.4 *Het uiterlijk van de Mensenzoon*

6. De titel 'Christus'	40
-------------------------------------	-----------

7. Christus, het middelpunt van de menselijke geschiedenis	42
---	-----------

7.1 *De afstamming van Christus en de menselijke geschiedenis*

7.2 *De menswording geeft zin aan de hele geschiedenis*

Hoofdstuk III

Het feit van de menswording van Gods Zoon44

1. De komst van de Zoon van God in deze wereld, geboren uit de heilige Maagd Maria44

*1.1 De verkondiging aan Maria en de ontvangenis van
Jezus*

1.2 De menswording is het werk van de heilige Geest

1.3 Maria is de moeder van God

1.4 'Het Woord is vlees geworden': de menswording

2. Jezus Christus is volkomen mens46

*2.1 Het daadwerkelijke bestaan van het lichaam van
Christus. De ketterij van het gnostisch docetisme*

*2.2 Het daadwerkelijke bestaan van de ziel van Christus.
De ketterij van het apollinarisme*

*2.3 Christus had een echt menselijke natuur, bestaande
uit ziel en lichaam*

3. Jezus Christus is volkomen God48

*3.1 De ketterijen van het adoptianisme en arianisme en
het Concilie van Nicea*

3.2 Moderne ketterijen over de godheid van Jezus Christus

*3.3 Getuigenissen in de heilige Schrift over de godheid
van Jezus*

*3.4 Getuigenissen in de Schrift over zijn bestaan voor de
schepping van de wereld*

*3.5 Getuigenissen in de Schrift over de wezensgelijkheid
van Jezus en de Vader*

3.6 Uitdrukkelijke en directe uitspraken over zijn godheid

4. Het begrip 'Gods Zoon' in de heilige Schrift54

4.1 Het begrip 'Gods Zoon' in het algemeen

4.2 Jezus is Gods enige Zoon, één in wezen met de Vader

Hoofdstuk IV

Het mysterie van de persoonlijke eenheid van Jezus Christus	57
1. De eenheid van de beide naturen in de ene persoon van Jezus Christus	57
1.1 <i>De eenheid van de persoon in Christus. De nestoriaanse ketterij en het Concilie van Efeze</i>	
1.2 <i>De twee naturen van Jezus. De monofysitische ketterij en het Concilie van Chalcedon</i>	
2. Enkele toelichtingen bij het geheim van de ontologische eenheid van Christus	60
2.1 <i>Verklaring van enkele begrippen die betrekking hebben op het dogma</i>	
2.2 <i>De complete, mysterieuze en unieke vereniging van de beide naturen in de ene persoon Jezus Christus. De hypostatische unie</i>	
2.3 <i>De menselijke natuur van Christus is compleet en volkomen. Ze is echter geen menselijk persoon, noch een subject dat verschilt van het Woord</i>	
2.4 <i>De persoon van Jezus Christus is goddelijk, eeuwig en in zijn menswording onveranderlijk en niet ontstaan uit de vereniging van de naturen: Het is de persoon van Gods Zoon</i>	
3. De subjectivistische opvatting over de persoon en haar uitwerking op de christologie	66
3.1 <i>Enkele nieuwere theorieën over de persoonlijkheid van Jezus Christus</i>	
3.2 <i>Kritiek op deze theorieën</i>	
4. Voorstellingsvormen van het geheim van de hypostatische unie	68
4.1 <i>Men moet alle eigenschappen, zowel die uit zijn goddelijke als die uit zijn menselijke natuur, toeschrijven aan de ene persoon van Christus</i>	
4.2 <i>We mogen aan de ene natuur van Christus niet de eigenschappen en daden van de andere natuur toeschrijven</i>	

Hoofdstuk V

Christus als mens, vervuld van genade en waarheid71

1. De eigenschappen van de mensheid van Christus, waardoor Hij het instrument is van het Woord voor het werk van onze verlossing71
2. De genade en de heiligheid van Christus72
 - 2.1 *Christus is heilig als mens, omdat zijn mensheid verbonden is met het Woord. De genade van de hypostatische unie (gratia unionis)*
 - 2.2 *Christus is als mens ook heilig door de habituele genade*
 - 2.3 *De volheid van de habituele genade in Christus*
 - 2.4 *De bovennatuurlijke deugden, gaven en charismata van Christus*
 - 2.5 *De heiligheid van het leven en de zondeloosheid van Jezus Christus*
3. De menselijke kennis van Jezus Christus78
 - 3.1 *Het bestaan van de menselijke kennis van Christus*
 - 3.2 *Kennis die door de ervaring opgedaan en verworven is*
 - 3.3 *De Godsaanschouwing van de ziel van Christus*
 - 3.4 *De ingegeven of profetische kennis van Christus*
 - 3.5 *Een oplossing om deze verschillende menselijke vormen van kennis van Christus in overeenstemming te brengen*
 - 3.6 *De volheid van de kennis van Christus en de afwezigheid van fouten of een gebrek aan kennis in Hem*
4. Het zelfbewustzijn van Christus84
 - 4.1 *De zelfkennis van Christus volgens enkele nieuwere subjectivistische theorieën*
 - 4.2 *Het zelfbewustzijn en het 'ik' van Christus*

Hoofdstuk VI

Verdere kenmerken die de persoonlijkheid van de mens Jezus Christus aanvullen	87
1. De ketterijen van het mono-energisme en het monotheïsme. Het Derde Concilie van Constantinopel	87
2. De menselijke wil van Christus	89
2.1 <i>Het bestaan van een menselijke wil van Christus</i>	
2.2 <i>De menselijke vrijheid van Christus</i>	
2.3 <i>De gehoorzaamheid van Jezus tegenover de wil van zijn Vader. In Jezus Christus bestaat er geen tegenstelling tussen de menselijke en goddelijke wil</i>	
3. De menselijke handelingen van Jezus Christus	92
3.1 <i>Het bestaan van menselijke activiteiten in Christus</i>	
3.2 <i>Het natuurlijke en bovennatuurlijke handelingsvermogen dat eigen is aan de mens Jezus</i>	
3.3 <i>De verdienste van de persoonlijke en menselijke handelingen van Jezus</i>	
3.4 <i>De menselijke handelingen van Christus, voor zover die als instrument van de godheid dienen</i>	
4. De menselijke gevoelens van Christus	96
4.1 <i>De gevoelens en passies van Jezus Christus</i>	
4.2 <i>De liefde van Christus. Het allerheiligste hart van Christus</i>	
5. Het uiterlijk van Jezus	98

Tweede deel

Het verlossingswerk van Jezus Christus101

Hoofdstuk VII

Het mysterie van de verlossing102

1. De toestand van de mensen en de bevrijding
van het kwade102
2. De leer van de Bijbel over de verlossing
van de mensen103
 - 2.1 *De bestemming van de mens voor het geluk en de oorsprong van het kwaad, waaraan hij lijdt*
 - 2.2 *De redding van de mensen is het werk van de barmhartigheid*
 - 2.3 *De belangrijkste Bijbelse uitspraken over de verlossing door Jezus Christus*
 - 2.4 *De theologische betekenis van de op God toegepaste analoge begrippen*
3. De belangrijkste verklaringen over de verlossing
van de kerkvaders108
4. Enkele onvolledige of onjuiste verklaringen
van de verlossing109
 - 4.1 *De "rechten van de duivel"*
 - 4.2 *De juridische verklaring van Anselmus van Canterbury*
 - 4.3 *De verlossing als voorbeeld van Petrus Abaelardus*
 - 4.4 *De verlossing als plaatsvervangende bestraffing volgens de opvatting van de protestantse reformatie*
 - 4.5 *Autonomistische en naturalistische verklaringen van het moderne subjectivisme*
5. Korte theologische samenvatting van het
mysterie van de verlossing112
 - 5.1 *Het eeuwig heil is een geschenk van God de Vader. Het brengt zijn barmhartige liefde en zijn gerechtigheid met elkaar in overeenstemming door de verlossing die Jezus Christus tot stand bracht*
 - 5.2 *De verlossing is het werk van Gods Zoon, van het*

- mensgeworden hoofd van het menselijk geslacht. De opwaartse en neerwaartse handelingen van Christus*
- 5.3 *De heilige Geest werkt mee aan de verlossing, aangezien Hij de mensen met Christus verenigt en hen laat delen in zijn verlossingswerk*

Hoofdstuk VIII

Jezus Christus, de middelaar van het nieuwe verbond en het hoofd van het menselijk geslacht118

1. Jezus Christus, de middelaar van het nieuwe verbond tussen God en de mensen118

1.1 *Jezus Christus is de middelaar van het nieuwe en eeuwige verbond tussen God en de mensen*

1.2 *Christus is de enige middelaar tussen God en de mensen*

1.3 *Jezus Christus is middelaar als mens*

2. Christus bemiddelt tussen God en de mensen, in de uitoefening van zijn priester-, leraar- en herderschap122

2.1 *Jezus Christus is de priester van het nieuwe verbond*

2.2 *Christus is de leermeester van de waarheid: Hij is de middelaar en vervulling van de openbaring*

2.3 *Jezus Christus is de goede herder*

3. Christus is de nieuwe Adam en het hoofd van het menselijk geslacht volgens de rangorde van de genade126

3.1 *Christus is de nieuwe Adam*

3.2 *Christus is het hoofd van het menselijk geslacht volgens de rangorde van de genade*

4. De gevolgen van de positie van Christus als hoofd128

4.1 *De solidariteit van Christus met het menselijk geslacht*

4.2 *Jezus Christus vertegenwoordigt als plaatsvervanger alle mensen bij God*

4.3 *Christus heeft de macht om de mensen te redden: Hij is de leidsman van onze verlossing*

Hoofdstuk IX

De geheimen van het aardse leven van Christus en hun waarde voor de verlossing131

1. Het hele leven van Jezus is een onderdeel van het verlossingsmysterie131
 - 1.1 *De geheimen van het leven van Christus, waaraan we de verlossing van de mensen te danken hebben*
 - 1.2 *De algemene wezenskenmerken met betrekking tot de heilswaarde van de geheimen van Christus*
2. De geheimen van het kindschap van Jezus133
 - 2.1 *Het geheim van Kerstmis*
 - 2.2 *De epifanie*
 - 2.3 *Verdere geheimen van het kindschap van Jezus*
3. De geheimen van het verborgen leven van Jezus in Nazaret136
 - 3.1 *Het gewone leven van Jezus. Zijn gezinsleven en zijn werk*
 - 3.2 *De episode van het zoekgeraakte en in de tempel teruggevonden kind Jezus*
4. De geheimen van het openbare leven van Jezus138
 - 4.1 *De doop van Jezus in de Jordaan*
 - 4.2 *De verzoeken in de woestijn*
 - 4.3 *De prediking van Jezus*
 - 4.4 *De wonderen van Jezus*
 - 4.5 *De roeping van de leerlingen*

Hoofdstuk X

De passie en de dood van Christus en onze verlossing.....144

1. Het plan van God de Vader met betrekking tot de passie en de dood van Christus144
 - 1.1 *Het goddelijk raadsbesluit en de dood van Christus*
 - 1.2 *Waarom bestaat het kruis in de goddelijke plannen?*
 - 1.3 *God de Vader is niet de directe oorzaak van de dood van zijn Zoon; Hij laat de dood alleen toe*
2. De aanstichter van de passie en de dood van Christus147

3. Christus offerde zichzelf als zoenoffer voor onze zonde	149
3.1 <i>Christus accepteerde en onderging de passie vrijwillig</i>	
3.2 <i>Christus leed en stierf uit gehoorzaamheid</i>	
4. Het lijden van Christus bij zijn passie	151
5. De verlossende waarde van de passie van Christus	152
5.1 <i>Het verdienstelijk karakter van de passie van Christus</i>	
5.2 <i>Het verzoenende karakter van de passie en de dood van Christus</i>	
5.3 <i>Het offerkarakter van de passie en de dood van Christus</i>	
5.4 <i>De werkzaamheid van het lijden en de dood van Christus</i>	
6. De contemplatie over het lijden van Christus	157

Hoofdstuk XI

De verheerlijking van Christus en haar heilswaarde

1. De verrijzenis van Christus: een historische en transcendente gebeurtenis	160
1.1 <i>Theorieën die de historische werkelijkheid van de verrijzenis ontkennen</i>	
1.2 <i>De openbaring bevestigt stellig het historische feit van de verrijzenis</i>	
1.3 <i>Het geloof in de verrijzenis is niet het gevolg van de lichtgelovigheid van de apostelen, maar de directe ervaring van de aanwezigheid van de verrezen Jezus</i>	
1.4 <i>De verrijzenis is niet alleen een historisch feit, maar ook een geloofswaarheid, een geheim dat de geschiedenis overstijgt</i>	
2. De verrijzenis van Christus is een werk van de goddelijke almacht	164
3. De verheerlijkte toestand van de verrezen Christus als mens	165
4. De verrijzenis van Christus met betrekking tot de verlossing	166

- 4.1 *De verrijzenis openbaart dat Christus God is en de messiaanse Verlosser van de wereld*
- 4.2 *De verrijzenis van Christus bevestigt de waarachtigheid van zijn leer*
- 4.3 *De verrijzenis van Christus is de oorzaak van onze verrijzenis en van het nieuwe leven van de ziel*
- 5. De hemelvaart van Jezus169**
 - 5.1 *De verheffing van de Heer aan de rechterhand van God de Vader is tegelijk een historische en een transcendente gebeurtenis*
 - 5.2 *De hemelvaart van Christus openbaart aan de leerlingen de heerlijkheid van de Heer*
 - 5.3 *De heilzame betekenis van de hemelvaart en de hemelse verheerlijking van Christus*
- 6. Jezus Christus is 'de heer' en de koning van het heelal, die verheerlijkt is aan de rechterhand van de Vader172**
 - 6.1 *De aanduiding als 'heer' en 'koning'*
 - 6.2 *De aard van zijn heerschappij en zijn rijk*

Hoofdstuk XII

- De vruchten van de verlossing175**
 - 1. De eenheid en universaliteit van het verlossingsgeheim van Jezus Christus175**
 - 2. Het overbrengen van het verlossingswerk van Christus aan de mensen. De objectieve en subjectieve verlossing176**
 - 2.1 *De objectieve en subjectieve verlossing*
 - 2.2 *De heilige Geest en de bemiddeling van het verlossingswerk aan de mensen*
 - 2.3 *Christus laat de mensen het heil ontvangen in en door de Kerk*
 - 2.4 *De vereisten voor de mens om zich met Christus te verenigen en deel te hebben aan de verlossing*
 - 3. De impact van het verlossingswerk van Christus op de mensen181**
 - 3.1 *Christus berijdt ons van de zonde*

3.2	<i>Christus laat ons deelhebben aan het goddelijk leven</i>	
3.3	<i>Verdere effecten van het verlossingswerk van Christus</i>	
3.4	<i>De verschillende effecten van de verlossing die worden toegeschreven aan afzonderlijke geheimen van Christus</i>	
4.	De effecten van de verlossing zijn nu al merkbaar, ook al zijn ze in hun volheid nog eschatologisch van aard	186
4.1	<i>De verlossing is vooral een eschatologische werkelijkheid</i>	
4.2	<i>We bereiken het heil nu al, maar nog niet op de volmaakte wijze</i>	
4.3	<i>De eschatologische hoop van de christenen</i>	
5.	De bijzondere medewerking van Maria aan het verlossingswerk van Christus	188
	Bibliografie	191

Voorwoord

Christus zoeken. Christus vinden. Christus liefhebben. Deze heilige en betrouwbare raad omschrijft de gehele weg van het geestelijk leven, die ons voert tot de vereniging en eenwording met Jezus Christus. De eerste etappe van deze weg bestaat uit het streven naar een levendig geloof, zoals dat van de psalmist: *Uw nabijheid, Heer, wil ik zoeken* (Ps. 27:8). Daarvoor is het noodzakelijk om regelmatig de heilige Schrift te lezen en om, net zoals Maria, de handelingen en de woorden van de Heer te overwegen in ons hart. Het lezen van andere geschikte boeken kan hier zonder twijfel ook bij helpen.

Dit is ook het doel van deze inleiding in de christologie: een grote groep mensen nader kennis te laten maken met de prachtige rijkdom en de ondoorgrondelijke diepte van het mysterie van Christus (vgl. Fil. 3:8; Ef. 3:8).

Omdat dit een theologisch boek is, zal er dieper worden ingegaan op het onderwerp en zal het ook beter verklaard worden dan bij een eenvoudige catechese. Er wordt in dit boek gebruikgemaakt van de methode en structuur van een systematisch-theologische verhandeling en van de juiste uitdrukkingen, die op een eenvoudige wijze uitgelegd zullen worden. Om deze reden zijn dan ook citaten uit de heilige Schrift opgenomen, evenals verklaringen van het kerkelijke leerambt en enkele uitspraken van de heilige Thomas van Aquino, die door het Tweede Vaticaans Concilie voor een dergelijke studie zijn aanbevolen. Natuurlijk wordt er ook vaak geciteerd uit de *Catechismus van de Katholieke Kerk*, waarin de verschillende onderwerpen precies en correct worden behandeld. De Bijbel is geciteerd volgens de Willibrordvertaling 1995.

Omdat dit boek maar een korte inleiding vormt, zijn enkele minder belangrijke onderwerpen weggelaten. Ook is zo mogelijk voorkomen om namen, meningen en citaten van andere auteurs op te nemen.

Omdat het hierbij zoals gezegd gaat om een korte, samenvattende theologische tekst en niet om een historisch of ascetisch werk, moet de lezer zich wat meer inspannen om het boek nauwgezet en aandachtig te bestuderen.

Moge de heilige Maagd Maria ervoor zorgen dat dit boek eraan bijdraagt om *te groeien in de genade en in de kennis van onze Heer en redder Jezus Christus*, zoals aangeraden door de heilige apostel Petrus (2 Pe. 3:18). Het boek moet ons aansporen om de verschillende onderdelen van het christelijke leven zo vorm te geven, dat het ons lukt onze Verlosser te naderen, deel te hebben aan zijn heilswerk en Hem bij de uitbreiding van zijn rijk op aarde te dienen door alle mensen deel te laten hebben aan de verlossing. Op deze manier zullen we eraan bijdragen de wereld en de geschiedenis te veranderen naar Gods wil.

Hoofdstuk I

Inleiding: De christologie als de leer over Jezus Christus

1. De theologische leer over Jezus Christus

1.1 *Het thema van de christologie*

De christologie is het deel van de theologie dat zich met Christus bezighoudt. Christologie houdt zich bezig met Jezus Christus zelf – met het mysterie van zijn persoon als ware God en ware mens – die leefde in een bepaalde historische situatie, en met Jezus in de heilseconomie, als Messias en Verlosser, zoals Hij ons door het geloof van de Kerk wordt voorgelaten.

Het thema van ons geloof met betrekking tot Christus, die tegelijkertijd het onderwerp is van de christologie, is geen loze formule noch een bepaalde ideologie, maar een concrete werkelijkheid. Die werkelijkheid kunnen we als volgt omschrijven: “Wij geloven en belijden dat Jezus van Nazareth, in Bethlehem als jood geboren uit een vrouw van Israël, ten tijde van koning Herodes de Grote en keizer Augustus, van beroep timmerman, gekruisigd en gestorven in Jeruzalem tijdens de regering van keizer Tiberius, onder de landvoogd Pontius Pilatus, de eeuwige, mensgeworden Zoon van God is, dat Hij is ‘uitgegaan van God’, ‘uit de hemel is neergedaald’, ‘dat Hij werkelijk mens is geworden’, want ‘het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, zulk een heerlijkheid als de Eniggeborene van de Vader ontvangt, vol genade en waarheid (...). Van zijn volheid hebben wij allen ontvangen: genade op genade’ (Joh. 1, 14.16).”¹

1.2 *Het geheim van Christus*

Wij weten dat “het mysterie van de allerheiligste Drie-eenheid het centrale mysterie van het christelijk geloof en

1 *Catechismus van de Katholieke Kerk (CKK)*, 423.

het christelijk leven is. Het is het mysterie van God in zichzelf. Het is dus de bron van alle andere geloofsmysterieën, het licht dat hen verlicht”.² Het geloof van de Kerk wordt samengevat in het mysterie van de heilige Drie-eenheid. God heeft ons hierdoor het *geheim van zijn wil bekendgemaakt, overeenkomstig het besluit dat Hij in Christus had genomen* (Ef. 1:9), met het oog op de redding van alle mensen.

Dit hele goddelijke heilsplan steunt op Christus: de Vader realiseert *het geheim van zijn wil* (Ef. 1:9), doordat Hij zijn geliefde Zoon naar de wereld stuurt om haar te redden en ons door Hem zijn Geest schenkt. Dit bewonderenswaardige plan van God *dat in alle eeuwen verborgen was in God* (Ef. 3:9), werd geopenbaard en werd in de geschiedenis gerealiseerd door Jezus Christus.

De uitvoering van dit plan van de goede God wordt in het Nieuwe Testament *het geheim van Christus* genoemd, want Hij staat centraal (vgl. Ef. 3:1-12). Men zou dus kunnen zeggen dat **het geheim van Christus, dat betrekking heeft op zijn persoon en zijn heilswerk**, alle geloofsartikelen met elkaar verbindt en samenvat: de artikelen die betrekking hebben op de Drie-eenheid, want Hij is God, de Zoon van de Vader, en Hij openbaart ons de Drie-eenheid; evenals de artikelen die betrekking hebben op de plannen en werken van God, want Hij heeft zijn heilsplan al ten uitvoer gebracht.

2. Het geloof en het verstand in het licht van het geheim van Christus

2.1 De noodzaak van het geloof voor het begrijpen van Christus

Als we over het geheim van Christus spreken, brengen we onder woorden dat er in Hem een verborgen en goddelijke realiteit schuilgaat die ons begrip te boven gaat. Maar we verwoorden ook dat er in Hem, als teken van het verborgene, een zichtbare werkelijkheid schuilt

2 CCK, 234.

– zijn liefdevolle tegenwoordigheid onder de mensen en zijn handelen in de geschiedenis – die het teken is van de verborgen realiteit en deze tegelijkertijd ook omhult.

Door historisch onderzoek kunnen we steeds meer leren over de zichtbare werkelijkheid van het leven van Jezus. Echter alleen door de goddelijke openbaring en het geloof kunnen we het uiterlijke doorzien en herkennen wie Hij werkelijk is; want *niemand kent de Zoon behalve de Vader* (Mt. 11:27), en zoals Hij zelf zei: *Niemand kan naar Mij toe komen tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem naar Mij toe haalt* (Joh. 6:44).

Laten we eens kijken naar de gebeurtenis waarvan de evangelist Matteüs getuigenis aflegt: *Jezus kwam in de streek van Caesarea van Filippus en vroeg zijn leerlingen: 'Wie is volgens de mensen de Mensenzoon?' Ze zeiden: 'Volgens sommigen Johannes de Doper, volgens anderen Elia, volgens weer anderen Jeremia of een van de profeten.'* (Mt. 16:13 e.v.). De meningen over Christus en zijn wonderbare werken zijn verdeeld: *Hij is een man van God*. Hij is het enige menselijke antwoord, de enige conclusie, waarnaar het menselijke verstand verlangt.

Maar Jezus vraagt verder: *'En jullie, wie ben Ik volgens jullie?'* *Simon Petrus antwoordde Hem: 'U bent de Messias, de Zoon van de levende God.'* Jezus gaf hem ten antwoord: *'Gelukig ben jij, Simon zoon van Jona; niet vlees en bloed hebben jou dat onthuld, maar mijn Vader in de hemel.'* (Mt. 16:15-17). Dit getuigenis was niet het resultaat van een door Petrus bedachte conclusie, maar een geschenk en een openbaring van God. Het is niet het antwoord van een mens, maar een antwoord van God de Vader die de waarheid en de werkelijkheid van Jezus openbaart, die het menselijk begrip ver te boven gaan.

Het is echter niet genoeg om Jezus te zien als een historisch, theologisch, spiritueel of sociaal figuur, noch om Hem te beschouwen als het menselijk ideaal van een oprechte en diepe religiositeit, van naastenliefde of van diepgewortelde morele wijsheid. Het is noodzakelijk Jezus te

zien met de ogen van het geloof, om Hem werkelijk te herkennen en samen met Petrus te getuigen: *U bent de Messias, de Zoon van de levende God!*

2.2 De rol van het verstand in het licht van het geheim van Christus

Ons geloof heeft een reële historische basis: de historische gebeurtenissen van de geboorte van Christus, zijn leven en handelen in deze wereld, zijn dood en verrijzenis en andere dingen zijn een wezenlijk deel van ons geloof. Jezus Christus, het doel van het geloof van de Kerk, is geen mythe. Hij is een mens die in een bepaalde historische samenhang leefde. De gebeurtenissen uit zijn leven zijn echt gebeurd en kunnen worden aangetoond.

Ook wanneer het menselijk verstand, op zichzelf aangewezen, de geheimen van God niet kan herkennen en Christus niet kan begrijpen, heeft het toch een belangrijke functie bij het begrijpen van veel dingen uit het historische leven van de Heer.

Het Nieuwe Testament is geschreven als een relaas van werkelijke gebeurtenissen en de leer van Jezus (vgl. Lc. 1:1-4), zeer zeker met de bedoeling het geloof aan te wakkeren (vgl. Joh. 20:21). Deze manier van weergave doet daarbij geen afbreuk aan de historische juistheid. De apostelen presenteren zich daadwerkelijk als getuigen van deze gebeurtenissen.

De verstandelijke kennis over het leven van Jezus kan het bovendien eenvoudiger maken het geloof te verkrijgen, want de werken van Christus getuigen over Hem (vgl. Joh. 10:25): ze zijn een uitdrukking van zijn goddelijke zending en laten duidelijk zien dat het geloof verstandelijk is en geen blinde opwelling van de geest.

3. Het zogenaamde 'historisch vraagstuk' met betrekking tot Jezus Christus en het vermeende verschil tussen de historische Jezus en de Christus van het geloof

3.1 De zoektocht naar de historische Jezus met behulp van een uitsluitend rationele methode

Tijdens de laatste eeuwen vroeg men zich vaak af hoe toegankelijk Jezus is als het gaat om de bestudering van zijn persoon. Wat kan men bij het gebruiken van een uitsluitend historische en literaire methode met zekerheid over de 'historische Jezus' ervaren, zonder rekening te houden met het dogma of de kerkelijke traditie, oftewel 'de Christus van het geloof'?

De historische kritiek. Sinds het einde van de achttiende eeuw probeert men onder invloed van de verlichting het leven van Christus met een historische methode te reconstrueren. Daarbij wordt alleen als waarheid beschouwd wat op een logische manier kan worden verklaard. Al het andere wordt als onwerkelijk afgedaan. Voor deze rationalisten was de Heer een gewoon mens, zonder een of andere goddelijke eigenschap. Daardoor schilderden ze alle wonderen af als mythes. Zij vinden de evangeliën ongeloofwaardig. Ze mogen niet worden gebruikt om een werkelijk 'kritische' en uitsluitend rationele historische beschrijving op te stellen. Deze geschiedenis moet op onafhankelijke bronnen berusten.

Enige tijd later, in de negentiende eeuw, probeerde ook het **liberale protestantisme** door middel van kritische bestudering van de geschiedenis de ware Jezus te vinden. Volgens deze beweging was Jezus volstrekt mens, maar was Hij ook alleen maar mens. Deze onderzoekers probeerden het geloof door middel van de geschiedenis te doorgronden. Ze kozen er hierbij ook voor om alleen te vertrouwen op het verstand en de positieve geschiedkunde, en niet op het getuigenis van het Nieuwe Testament en de kerkelijke traditie.

Na honderd jaar historisch-kritisch onderzoek, zowel

van de verlichten als van de liberale protestanten, stemden de resultaten maar weinig tevreden: men kon maar weinig te weten komen over de 'historische Jezus'.

De historisch-literaire kritiek. In de eerste helft van de twintigste eeuw kwam Rudolf Bultmann tot de volgende opvatting: als de geschiedenis niet tot het geloof in Jezus Christus brengt, dan moet men direct teruggrijpen op het geloof, op wat de eerste christenen geloofden. Volgens deze auteur groeide dit geloof, oorspronkelijk gebaseerd op enige historische feiten, en ontwikkelde zich tot een mythe rond de persoon van Christus die tot uitdrukking kwam volgens de toen heersende cultuur. Deze voorstellingen zijn terug te vinden in de evangeliën, die daardoor geen zekere basis kunnen vormen om de historische Jezus te reconstrueren. Er bestond namelijk - zo dacht Bultmann - een kloof, een gebrekkige samenhang tussen de historische Jezus en hoe de eerste christenen over Hem dachten.

We kunnen alleen de oorspronkelijke historische kern van deze overleveringen over Jezus ontdekken, als we de opeenvolgende uitdrukkingvormen van deze geloofsinhoud terugvoeren tot de samenstelling van de evangeliën. We moeten daarom de geschiedenis van de literaire vormen van het Evangelie onderzoeken, de geschiedenis van de verschillende documenten, waaruit de evangeliën zijn ontstaan, door ze in het licht te houden van het levenskader dat hen kan verklaren. Het zou goed zijn om daarna de weg die dit geloof heeft afgelegd omgekeerd langs te gaan en te ontmythologiseren. De resultaten van deze methode waren ontmoedigend: ook op deze manier kunnen we bijna niets met zekerheid leren over het leven van Jezus.

Sinds het midden van de twintigste eeuw corrigeerden verschillende auteurs de methode van de 'vormgeschiedenis', doordat zij deze aanvulden met nieuwe linguïstische bijdrages. De grondbeginselen van deze methode lieten ze echter ongemeoid. Er werden verschillende linguïstische

criteria toegepast en de resultaten waren gedeeltelijk positief. In sommige gevallen kon namelijk worden aangetoond dat bepaalde in het Evangelie beschreven feiten en woorden met zekerheid aan de historische Jezus konden worden toegeschreven. De resultaten zijn echter kwantitatief gering en inhoudelijk tegenstrijdig, omdat maar bepaalde feiten en woorden van Christus werden onderzocht en geaccepteerd en andere werden weggelaten.

De resultaten van al deze kritische pogingen bestaan uit verschillende reconstructies van de persoon Jezus. Elke poging presenteert volgens haar eigen standpunt een verschillend 'beeld': de ene groep ziet een **joodse Jezus** voor zich **met een grote religiositeit** (in zijn denken en leven); anderen zien een **Jezus als wonderdoener** (genezer, tovenaer, exorcist); weer anderen zien een **Jezus als leraar** (rabi of wijze, humanist of moraalleraar); anderen presenteren Hem als een **revolutionaire Jezus** (woordvoerder van een geweldloze sociale revolutie of romantisch slachtoffer van politieke conflicten); anderen schilderen Hem als de **eschatologische profeet Jezus** etc..

3.2 Kritiek door rationele vooroordelen met betrekking tot het verschil tussen de historische Jezus en de Christus van het geloof

Het rationele vooroordeel beperkt het feitelijk historische in beginsel tot die dingen die rationeel kunnen worden verklaard en sluit bij voorbaat uit dat Jezus Christus echt God zou kunnen zijn en dat er wonderen zouden kunnen bestaan. Deze houding richt zich niet alleen tegen de dogma's, maar gaat ook niet samen met een oprechte zoektocht naar de waarheid, die elke wetenschapper zou moeten nastreven.

Ditzelfde rationele *a priori* haalt ook de veronderstelling onderuit van de goddelijke inspiratie van de Schrift en de waarachtigheid van het Evangelie. Deze vooroordelen ontkenen in dat opzicht niet alleen het geloof van de Kerk, maar ook het overduidelijk historische en overgeleverde

karakter van de geschriften van het Nieuwe Testament.³

De keuzecriteria die voor de waardering van de Bijbelse woorden en feiten worden gebruikt, zijn grotendeels subjectief. Dit blijkt uit de verscheidenheid aan voorgestelde 'beelden' van Christus.

Bij deze aanpak vormen geloof en geschiedenis twee verschillende en gescheiden wegen. Wat door de apostelen werd verkondigd en door de evangeliën werd overgeleverd, zou niet overeenkomen met de werkelijke Jezus. Ons geloof zou geen vast reëel of historisch fundament hebben, maar in principe subjectief zijn: het gaat veel meer over wie Christus voor mij is dan wie Hij werkelijk is. Het onderscheid tussen de 'historische Jezus' en de 'Christus van het geloof' kan zwaarwegende gevolgen hebben. Het leerambt van de Kerk heeft ze daarom terecht verworpen.

De oerkerk verdedigde al vurig de eenheid van de 'historische Jezus' en de 'Christus van het geloof'. De naam Jezus Christus, zoals Hij sinds het begin van de Kerk wordt genoemd, erkent dat de historische 'Jezus' de 'Christus' van het geloof is. Het komt bovendien overeen met de houding uit de vroegste christelijke overlevering om de woorden en werken van Jezus getrouw te bewaren.

3 Vgl. 2 Pe. 1:16; 1 Joh. 1:1-3. Mede doordat de schrijvers bij het opstellen van deze boeken een belangrijke rol speelden (aangezien zij enkele zaken die al mondeling of schriftelijk werden overgeleverd, uitkozen, samenvatten, ordenden volgens verschillende criteria of hun betekenis verklaarden), droegen zij vooral zorg voor een getrouwe overlevering van wat zij zelf (Matteüs en Johannes) hadden gezien of gehoord of wat andere ooggetuigen hadden verklaard (vgl. Lc. 1:1-4). De evangeliën "geven getrouw weer, wat Jezus, de Zoon Gods, tijdens zijn leven onder de mensen werkelijk gedaan en geleerd heeft voor hun eeuwig heil, tot aan de dag, waarop Hij ten hemel werd opgenomen. (...) De gewijde schrijvers hebben de vier Evangelies zo geredigeerd dat zij ons altijd de zuivere waarheid over Jezus meedeelden." (Vaticanum II, dogmatische constitutie *Dei Verbum*, 19.)